

POSTANOWIENIE

15 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 15 lutego 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Ł. W.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 9 maja 2022 r., VI ACa 267/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz Ł. W. 5 400 złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Bank spółka akcyjna w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 9 maja 2022 r. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnił potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim odnoszą się one do skutków uznania postanowień umownych za abuzywne i możliwości zastąpienia takich postanowień przepisami dyspozytywnymi. Skarżący wskazał również na

wystąpienie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), tj.: czy brak możliwości oszacowania kwoty, którą strona umowy kredytu będzie świadczyć w przyszłości stanowi *per se* o niejednoznaczności tego postanowienia umownego, a w konsekwencji, czy postanowienie takie powinno podlegać badaniu pod kątem abuzywności? Powołał się także na nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.), wynikającą z rozpoznania sprawy przez Sąd Apelacyjny w niewłaściwym składzie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód Ł. W. wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów wymaga wykazania, że co do konkretnego przepisu prawnego brak jest jednolitej lub utrwalonej judykatury, zwłaszcza judykatury Sądu Najwyższego albo też przyjęta i dominująca wykładnia jest oczywiście błędna lub kontrowersyjna. Ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (zob. postanowienie SN z 19 października 2012 r., III SK 15/12).

W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że konsekwencją stwierdzenia w umowie niedozwolonego postanowienia (art. 385¹ § 1 i 2 k.c.), jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia i związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. m.in uchwałę Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki SN: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, i z 24 października 2018 r., II CSK 632/17). W wyroku z 29 kwietnia 2021 r. (C-19/20, Bank BPH S.A.), Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku

umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy odstraszający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty. Wyeliminowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych rodzi zatem konieczność dokonania oceny czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania.

Z uzasadnienia zaskarżonego skargą kasacyjną wyroku wynika, że Sąd Apelacyjny kwestię tę rozważył i przyjął, iż umowa kredytu bez mechanizmu indeksacji nie może obowiązywać. W sytuacji, gdy nie istnieje możliwość dalszego wykonywania umowy, nieważność powinna zostać orzeczona co do zasady. Jedyny wyjątek zachodziłby, gdyby orzeczenie nieważności doprowadziło do pokrzywdzenia samego konsumenta. Bez znaczenia przy tym pozostaje, czy na skutek stwierdzenia nieważności doszło do zachwiania równowagi stron umownych. Po pierwsze równowaga ta nie występowała już *ab initio*, skoro stwierdzono abuzywność postanowienia umownego, po drugie w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej podkreśla się, że orzeczenie wydane na podstawie przepisów odnoszących się do niedozwolonych klauzul w umowach konsumenckich spełnia również funkcję odstraszającą przedsiębiorcę od stosowania takich klauzul w obrocie. Jeżeli zatem eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy (zob. wyrok SN z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). W tej sytuacji – w sprawach dotyczących roszczeń, których źródłem są umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego do franka szwajcarskiego – w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że jest podstawa do stwierdzenia nieważności umowy. Wynika to z faktu, że abuzywne postanowienie podlega wyłączeniu bez jednoczesnego wprowadzenia w jego miejsce tożsamego mechanizmu, a ponadto, że z uwagi na

eliminację abuzywnego postanowienia zachodzi niemożność rozliczenia umowy, brak jest bowiem możliwości określenia wysokości głównego zobowiązania kredytobiorcy. Ponieważ nie jest możliwe wyliczenie rat kapitałowo-odsetkowych, z uwagi na treść art. 69 ust. 1 pr.bank. w zw. z art. 58 k.c. nie jest prawnie możliwe utrzymanie umowy. Nie należy również pomijać, że po wyeliminowaniu abuzywnych klauzul umowa byłaby niezrozumiała oraz sprzeczna z intencją stron ją zawierających. Takie przekształcenie umowy stanowiłoby zatem zmianę głównego jej przedmiotu, co jest niemożliwe (zob. wyroki SN: z 26 kwietnia 2022 r., II CSKP 550/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 985/22; z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22, i z 29 września 2022 r., II CSKP 139/22).

Przedstawione przez skarżącego wątpliwości związane z wykładnią prawa oraz inne ujawnione problemy interpretacyjne nie są nowe. Sąd Najwyższy wyraził już w tym zakresie wielokrotnie swoje stanowisko (zob. np. wyroki SN: z 5 kwietnia 2023 r., II CSKP 1075/22; z 31 marca 2023 r., II CSKP 775/22 ; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, i z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). Skarżący nie wykazał, że zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tych poglądów, zatem brak jest interesu publicznego w przyjęciu skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania. Skarżący nie dostrzega również, że podnoszone przez niego wątpliwości interpretacyjne były przedmiotem wypowiedzi nowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Sądu Najwyższego przyjmuje się, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym. Stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku w umowie powinno skutkować przywróceniem sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej powinien się znajdować, w przypadku braku takiego warunku (zob. wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18). W takim wypadku nie można zastąpić kursu z tabeli żadnym innym kursem notowania franka szwajcarskiego do złotego, w tym średnim kursem ogłaszany przez NBP – na podstawie art. 358 § 2 k.c. (zob.

wyroki SN: z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21, i z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21), a co więcej w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że brak jest takich przepisów dyspozytywnych (zob. wyroki SN z 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22, i z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22), w związku z tym art. 41 prawa wekslowego również nie ma zastosowania.

Istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) to zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Powinno być ono przede wszystkim sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materiałnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia SN z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Skarżący nie przedstawił argumentów prawnych, sugerujących rozbieżne oceny w zakresie sformułowanego zagadnienia prawnego, w tym z uwzględnieniem dotychczasowego i najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. W szczególności, że Sąd Najwyższy wyraził już w tym zakresie swoje stanowisko (zob. np. wyroki SN: z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21 oraz postanowienia SN z 8 marca 2023 r., I CSK 2806/22, i z 24 listopada 2022 r., I CSK 3200/22). W takiej sytuacji, gdy nie zachodzą okoliczności

uzasadniające jego zmianę, nie występuje interes publiczny uzasadniający przyjęcie skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest pogląd, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21). Postanowienia takie mają charakter abuzywny, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez uzależnienie wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od wyłącznej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyłeń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

Przedstawione przez skarżącego argumenty nie przekonują również, że postępowanie przed Sądem Apelacyjnym toczyło się w warunkach nieważności postępowania. Rozpoznanie sprawy przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego, skutkujące nieważnością postępowania (art. 379 pkt 4 *in principio* k.p.c.), zgodnie z wykładnią prawa przyjętą w uchwale składu siedmiu sędziów SN z 26 kwietnia 2023 r. (III PZP 6/22, OSNP 2023, nr 10, poz. 104), dotyczy sytuacji, które miały miejsce po dacie jej podjęcia. Zaskarżony wyrok został natomiast wydany 9 maja 2022 r.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 1935).

[SOP]

(r.g.)